

Prehistorie en oudheid

Gebruik bron 1.

Uit deze bron trek je twee conclusies:

- 1 De Klokbekercultuur was een landbouwsamenleving.
- 2 Uit namen als Klokbeker-, Trechterbeker- of Bandkeramiekcultuur kun je concluderen dat het gaat om prehistorische culturen.

2p **2** Ondersteun beide conclusies.

Gebruik bron 2 en 3.

Een historicus concludeert dat de medische wetenschap in de vierde eeuw voor Christus in Griekenland tegelijkertijd oude en nieuwe elementen bevat.

3p **3** Leg dit uit door aan te geven:

- wat de traditionele methode is om zieken te behandelen en
- wat Hippocrates daarin verandert en
- dat deze verandering past in die tijd.

In het Romeinse Rijk werd de regel ingevoerd dat de zonen van de Germaanse stamleiders op jonge leeftijd naar Rome werden gezonden voor een militaire opleiding.

4p **4** Noem een militair-strategisch én een sociaal-cultureel gevolg van deze regel en leg uit dat deze regel past bij de romanisering.

Gebruik bron 4.

Stel: je wilt deze bron gebruiken voor een onderzoek naar het vertrek van Attila uit het Romeinse Rijk.

2p **5** Leg uit waarom je twijfelt aan de bruikbaarheid van deze bron voor dit onderzoek.

Gebruik bron 4.

Een interpretatie:

Uit deze beschrijving blijkt de verwevenheid tussen het laat-Romeinse bestuur en de christelijke kerk.

2p **6** Ondersteun deze interpretatie met de bron.

Prehistorie en oudheid

---

bron 1

Foto van een klokbeker van gebakken klei gevonden in Barneveld. Door de vondst van dit soort klokbekers wordt de samenleving die zich omstreeks 2.000 v. Chr. ontwikkelt de "Klokbekercultuur" genoemd. Deze klokbeker met wikkeldraadmotief is 44 centimeter hoog:

bron 2

In de oudheid werd Asclepius vereerd als god van de artsen. In Epidaurus (in Griekenland) stond een aan hem gewijde tempel. Mensen die genezing zochten, werden te slapen gelegd in het heiligdom. Op de muren van de tempel staan verhalen uit de vierde eeuw over wonderbaarlijke genezingen, waaronder die van Ambrosia die aan één oog blind was:

Ambrosia lachte om sommige van de genezingen; want het was toch onmogelijk dat manken en blinden alleen al door het zien van een droom zouden genezen. Toen ging zij daar slapen en had een droombeeld. De god scheen bij haar te staan, zeggend dat hij haar zou genezen, maar zij moest dan als vergoeding een zilveren varken in de tempel plaatsen, ter herinnering aan haar hardleersheid. Na deze woorden sneed hij haar blinde oog open en goot er een smeersel in. En toen het dag was geworden, ging zij genezen heen.

bron 3

De Griekse arts Hippocrates schreef zijn boek "Epidemieën" in de vierde eeuw v.Chr. Hierin zegt hij:

Degene die medicijnen wil studeren, moet over de volgende onderwerpen iets leren. Ten eerste moet hij de effecten van de seizoenen en de verschillen hierin in acht nemen. Ten tweede moet hij de warme en koude wind bestuderen. Ten slotte moet hij het effect van water op de gezondheid niet vergeten. Het varieert in smaak en gewicht en het heeft daarom een verschillend effect op het lichaam. Als laatste moet hij het leven van de inwoners onderzoeken; zijn ze zware drinkers en eters zodat ze niet tegen inspanning kunnen, of zijn ze dol op werk en oefening en verstandige eters en matige drinkers?

bron 4

In 452 trok Attila, de koning der Hunnen (een nomadenstam uit Oost-Azië) met zijn krijgers op naar Rome om het te plunderen. Na enkele maanden van belegering trekt Attila zijn legers terug. De kroniekschrijver Prosper geeft in circa 455 een verklaring voor het wegtrekken van de Hunnen:

Attila verzamelde zijn in Gallië (Frankrijk) verspreide troepen om op te rukken naar Italië. (...) Voor de keizer en de Senaat en het Romeinse volk leek er geen beter voorstel dan een delegatie naar deze zeer barbaarse koning te sturen om bij hem om vrede te smeken. Onze hoogst gezegende paus Leo, vertrouwend op de hulp van God, die de rechtvaardigen nooit is afgevallen tijdens hun beproevingen, nam deze taak op zijn schouders, vergezeld van twee Romeinse bestuurders, consul Avienus en prefect Trygetius. De uitkomst was wat zijn geloof hem had ingegeven, want toen de koning het gezelschap had ontvangen, was hij zo onder de indruk van de aanwezigheid van de hogepriester, dat hij zijn leger het bevel gaf de oorlog op te geven. Nadat hij vrede had beloofd, trok Attila zich terug tot achter de Donau.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.